บทที่ 5

วิจารณ์ผลการวิจัย

1.การศึกษาและวิเคราะห์วัตถุดิบหลักที่ใช้ในงานวิจัย

1.1 น้ำที่ใช้ในการผสมวัตถุดิบ

เมื่อศึกษาสมบัติทางกายภาพและทางเคมีที่สำคัญพบว่า มีองค์ประกอบทางกายภาพและทางเคมีอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานกรมวิทยาศาสตร์ คือ มีความขุ่นไม่เกิน 2 NTU (Nephelometric Turbidity Unit) มีความกระด้างซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปแคลเซียมและแมกนีเซียม ไม่เกิน 75 ppm. และ 50 ppm. ตามลำดับ รวมทั้งปริมาณเหล็กไม่เกิน 0.8 ppm. การที่ต้องควบคุมคุณภาพน้ำที่ใช้ในการผสมวัตถุดิบ เนื่องจากความขุ่นและความกระด้างที่เกินมาตรฐาน จะหมายถึง การมีสารแขวนลอยพวกแร่ธาตุต่างๆเช่น เหล็ก แมงกานีส แคลเซียม แมกนีเซียม ซึ่งถ้ามีในปริมาณสูง จะสามารถทำปฏิกิริยากับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในผลิตภัณฑ์สุดท้ายลดลงต่ำกว่าปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ครั้งแรกที่อัดเข้าไป และทำให้เกิดกลิ่นรสที่ผิดปกติได้ (Woodroof และ Phillips, 1980) นอกจากนี้ยังตรวจไม่พบคลอรีนอิสระในน้ำกรองที่ใช้เตรียมวัตถุดิบซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานกรมวิทยาศาสตร์ เนื่องจากถ้าน้ำที่ใช้เป็นวัตถุดิบมีสารประกอบคลอรีนในปริมาณสูง จะทำให้สีและกลิ่นรสของผลิตภัณฑ์ผิดปกติไปได้ (Woodroof และ Phillips, 1980)

1.2 น้ำตาล

เตรียมในรูปน้ำเชื่อม 15 องศาบริกซ์ โดยให้ความร้อนอุณหภูมิประมาณ 50 °C และกรองด้วยผ้าขาวบางบุสำลีก่อนนำมาใช้ เมื่อนำน้ำเชื่อมที่เตรียมก่อนใช้มาตรวจหาจำนวนแบคทีเรียพบว่ามีเพียง 3 โคโลนีต่อตัวอย่าง 1 มิลลิลิตร ไม่พบเชื้อราและยีสต์ ซึ่งผลดังกล่าว อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมน้ำหวานเข้มข้น (มอก.155-2532) คือ มีจำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมดไม่เกิน 40 โคโลนีต่อตัวอย่าง 1 มิลลิลิตร และต้องไม่พบเชื้อรา และยีสต์ในตัวอย่าง 0.1 มิลลิลิตร และกรณีที่ต้องการเตรียมน้ำเชื่อมจำนวนมากเพื่อใช้ในการผลิต ต้องเก็บน้ำเชื่อมไว้ในภาชนะที่ปิดสนิทและบรรจุให้มี head space น้อยที่สุด รวมทั้งเก็บไว้ที่อุณหภูมิต่ำ ประมาณ 4 °C เพื่อป้องกันการเจริญของจุลินทรีย์

1.3 นมผงขาดมันเนย

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพที่สำคัญตามตารางที่ 14 พบว่าเป็นนมที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์มาตรฐานอุตสาหกรรมสำหรับนมผง (มอก.341-2534) ซึ่งกำหนดให้มีมันเนยไม่เกินร้อยละ 1.5 ของน้ำหนัก ความชื้นไม่เกินร้อยละ 5 ของน้ำหนัก และปริมาณกรดที่ไตเตรตได้ไม่เกิน 0.17 เมื่อนำมาเตรียมเป็นนมพาสเจอร์ไรส์ (Total Solid 13 %) และตรวจหาจำนวนจุลินทรีย์ก่อนนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตพบว่า มีปริมาณแบคทีเรียอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานทางจุลินทรีย์ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 36 (พ.ศ.2522) คือ มีจำนวนจุลินทรีย์ไม่เกิน 50,000 โคโลนีต่อตัวอย่าง 1 มิลลิลิตร

2. <u>การศึกษาปริมาณของแข็งที่ละลายทั้งหมดและความดันที่ใช้ในการอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ที่มีผลต่อปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายในผลิตภัณฑ์</u>

จากการศึกษา อิทธิพลร่วมระหว่างปริมาณของแข็งที่ละลายทั้งหมด (โดยใช้น้ำตาลในการแปรปริมาณบริกซ์) 0, 10, 15 และ 20 องศาบริกซ์ และความดันที่ใช้ในการอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ณ อุณหภูมิ 4 °C ที่ 60, 80, 100 และ 120 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว พบว่าไม่มีผลต่อปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายในผลิตภัณฑ์ โดยปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายในผลิตภัณฑ์ที่มีปริมาณของแข็ง 0 องศาบริกซ์ (น้ำเปล่า) จะมีปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายในผลิตภัณฑ์สูงสุดเท่ากับ 2.47 Vol.CO_2 แต่เมื่อเพิ่มปริมาณของแข็งที่ละลายได้สูงขึ้นคือ 10, 15 และ 20 องศาบริกซ์ ปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายจะลดลง เนื่องจากปริมาณของแข็งที่ละลายจะไปแทนที่ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีผลให้ความสามารถในการละลายของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ลดลง (Von Loesecke, 1949) ส่วนความดันที่ใช้ในการอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ พบว่าความดันที่ใช้ในการอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ไม่มีผลต่อปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายในผลิตภัณฑ์ ตามทฤษฎีของกฎของเฮนรี่ (Henry 's Law) กล่าวว่า การละลายของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะแปรผันตรงกับความดัน ณ อุณหภูมิที่คงที่ ซึ่งหมายถึง การละลายของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ควรเพิ่มขึ้นเมื่อความดันในการอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพิ่มขึ้น (Morris, 1959) แต่ในการวัดปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในงานวิจัยนี้ เป็นการวัดปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายในขวดแก้วปิดฝาจีบ (Vol. CO_2 in bottle) ซึ่งมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น คุณภาพและมาตรฐานการปิดผนึกด้วยฝาจีบ อาจมีผลทำให้ปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายในขวดลดลง โดยทั่วไปเมื่อปิดผนึกขวดด้วยฝาจีบแล้วนำไปตรวจสอบมาตรฐานการปิดผนึกด้วยอุปกรณ์เรียกว่า inter crown tapered (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก) ตามมาตรฐานการปิดฝาจีบ แรงกดด้าน

บน (top pressure) ที่ใช้ในการกดฝาจีบ (uncrimped crown) ควรมีค่าประมาณ 45 กิโลกรัม (ผ่านขั้นตอน NO GO (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ก)) ส่วนแรงที่ใช้ในการจีบฝาจีบด้านข้าง (crown throat) มีค่าประมาณ 40 กิโลกรัม (ผ่านขั้นตอน GO (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ก)) เพื่อให้ได้ฝาจีบที่ปิดขวดแล้ว (crimped crown) ได้มาตรฐาน (อมรรัตน์ มยุรี และไชยวุฒิ, 2535) แต่อุปกรณ์ปิดผนึกฝาจีบที่ใช้ในงานวิจัยยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร กล่าวคือ เมื่อนำไปตรวจสอบมาตรฐานการปิดผนึกด้วย inter crown tapered พบว่าการปิดฝาจีบด้านข้าง (crown throat) ยังไม่ผ่านขั้นตอน GO (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ก) ซึ่งจะทำให้การปิดผนึกที่ได้หลวมเกินไป ส่งผลให้ปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สามารถรั่วไหลและลดลงจนถึงระดับหนึ่งที่ฝาจีบสามารถเก็บก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไว้ได้ จึงทำให้ปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายได้ในผลิตภัณฑ์ไม่มีความแตกต่างกัน

ในการวิจัยนี้ จะมีการศึกษาปริมาณของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมดในผลิตภัณฑ์อยู่ในช่วง 12-15 องศาบริกซ์ ในการทดลองเบื้องต้นนี้ ปริมาณของแข็งที่ละลายทั้งหมด 15 องศาบริกซ์ที่ความดันที่ใช้ในการอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 100 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ให้ปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายในผลิตภัณฑ์สูงสุด จึงเลือกความดันที่ใช้ในการอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ลงในผลิตภัณฑ์ 100 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว เพื่อใช้ในการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

3.<u>การศึกษาหาสูตรเหมาะสมในการเสริมนมขาดมันเนยในเครื่องดื่มอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์</u>

3.1 ศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างปริมาณน้ำตาล 12 และ 15 องศาบริกซ์ พีเอช 5.0, 5.4, 5.7 ปริมาณนม 0-30 % และประเมินผลดังนี้

3.1.1 ผลด้านความคงตัวของผลิตภัณฑ์ พบว่า ไม่เกิดการแยกชั้นของผลิตภัณฑ์ในทุกๆตัวอย่าง ซึ่งหมายความว่า ทุกตัวอย่างมีความคงตัวเท่ากับ 1 (Technical Memorandum. (n.d.)) เนื่องจาก พีเอชในช่วงดังกล่าว(5.0-5.7) โปรตีนในนมซึ่งส่วนใหญ่ คือ อนุภาคเคซีนยังคงรักษาสมดุลเคซีเนท-ฟอสเฟทอยู่ได้ จึงไม่ทำให้โปรตีนนมเกิดการแยกชั้นหรือตกตะกอน (Dalgleish และ Law, 1988)

3.1.2 ผลด้านประสาทสัมผัส

จากการศึกษา อิทธิพลร่วมระหว่างปริมาณน้ำตาล 12 และ 15 องศาบริกซ์ พีเอช 5.0, 5.4, 5.7 ปริมาณนม 0-30 % พบว่า อิทธิพลร่วมระหว่างปริมาณน้ำตาล พีเอชและปริมาณนมไม่มีผลต่อลักษณะปรากฏด้านความขุ่นขาวและการแยกชั้น ลักษณะด้านเนื้อสัมผัส และความหวาน โดย

ปริมาณนม 30% ให้ค่าเฉลี่ยของลักษณะปรากฏด้านความขุ่นขาว และลักษณะเนื้อสัมผัสสูงสุด เนื่องจากปริมาณนมสูง จะมีปริมาณของแข็งในนมสูง ทำให้นมทึบสะท้อนแสงได้มาก (Jenness และ Patton, 1959) ทำให้ลักษณะปรากฏด้านความขุ่นขาวมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าที่ปริมาณนม 10% และทำให้ได้ลักษณะเนื้อสัมผัส คือ body สูงตามไปด้วย (Harold, 1982) ส่วนการประเมินด้านความหวาน พบว่าที่ 12 และ15 บริกซ์ ได้คะแนนความชอบเท่ากัน

3.1.3 การประเมินผลทางกายภาพด้านสี

เมื่อวัดค่าสีในทุกๆตัวอย่าง พบว่า ในทุกตัวอย่างที่มีปริมาณนม 30% จะให้ค่าความสว่างสูงสุด และไม่แตกต่างจากปริมาณนม 20% ซึ่งค่า L (ความสว่าง) ที่วัดได้สอดคล้องกับการประเมินผลทางประสาทสัมผัส คือ ลักษณะปรากฏด้านความขุ่นขาวของลักษณะที่มีปริมาณนมสูง จะให้ลักษณะปรากฏสะท้อนแสงได้มากเช่นเดียวกัน (Jenness และ Patton, 1959) ส่วนค่า a (ค่าสีแดง) และค่า b (ค่าสีเหลือง) จะสอดคล้องกับปริมานนมเช่นเดียวกันคือ ในตัวอย่างที่มีปริมานนมสูงจะให้ค่า a ต่ำ และให้ค่า b สูง

จากการประเมินผลด้านความคงตัว ด้านประสาทสัมผัส และค่าสี จะเลือกได้ว่าตัวอย่างที่มีปริมาณนม 30 % ปริมาณน้ำตาล 15 อาศาบริกซ์ และพีเอชต่ำคือ 5.0 ได้คะแนนความชอบในทุกลักษณะสูงสุด การเลือกตัวอย่างที่มีพีเอชต่ำในผลิตภัณฑ์ ยังเป็นการป้องกันการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ได้ดีกว่าพีเอชสูง (Doores, 1990) รวมทั้งพีเอชต่ำสอดคล้องกับกลิ่นรสผลไม้และเครื่องดื่มอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ส่วนการเลือกปริมาณน้ำตาลระดับสูงกว่า เนื่องจากในวิจัยต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้น ซึ่งหมายถึงการเพิ่มปริมาณนมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่โดยปกตินมจะมีเกลือแร่ประมาณ 0.74% ซึ่งทำให้นมมีรสเค็มเล็กน้อย ดังนั้นการใช้นม 30-50%ของปริมาตรทั้งหมด จึงควรเพิ่มความหวานในผลิตภัณฑ์ เพื่อชดเชยความหวานที่ผู้บริโภครับรสได้ลดลงด้วย (Piggott, 1984)

3.2 การศึกษาปริมาณนมที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์

จากการนำสูตรที่มีปริมาณน้ำตาล 15 องศาบริกซ์ พีเอช 5.7 และปริมาณนม 30% มาพัฒนาสูตร โดยลดพีเอชเป็น 4.7 และแปรปริมาณนมเป็น 30%, 40% และ50% ตามลำดับ และทำการประเมินด้านประสาทสัมผัส พบว่า อิทธิพลร่วมระหว่างพีเอช และปริมาณนม ไม่มีผลต่อลักษณะปรากฏ ลักษณะเนื้อสัมผัสและความหวาน โดยตัวอย่างที่มีปริมาณนม 30% และ40% ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุดในทุกๆลักษณะ ถึงแม้ว่าปริมาณนม 50% จะมีปริมาณของแข็งสูงกว่า ทำให้มีลักษณะปรากฏมากกว่าตัวอย่างที่ใช้ปริมาณนม 30% และ40% แต่ลักษณะเนื้อสัมผัส ได้แก่ body ให้ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าตัวอย่างที่ใช้ปริมาณนม 30% และ40% เนื่องจากปริมาณนมสูงทำให้ผลิตภัณฑ์มี body และมีความ

หนืดมากกว่า ทำให้ผู้ทดสอบให้คะแนนลดลงซึ่งมีผู้ทดสอบบางท่านให้ข้อเสนอแนะว่า ปริมาณนม 50% ทำให้ความสดชื่นของผลิตภัณฑ์ลดลง รวมทั้งมีลักษณะเนื้อสัมผัสมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Schwartz (1970) ซึ่งแนะนำว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดก๊าซควรกำจัดองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการเคลือบลิ้นในช่องปากหลังการดื่มออกไป เพื่อให้คงรูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไว้ได้ เนื่องจากตัวอย่างที่มีปริมาณนมสูงจะทำให้มีลักษณะเนื้อสัมผัสสูง ทำให้เกิดความรู้สึกตกค้างในปากภายหลังการดื่มด้วย

ส่วนการวัดค่าสี พบว่าได้ผลเช่นเดียวกับข้อ 3.1 คือ ค่า L (ความสว่าง) แปรผันโดยตรงกับปริมาณนม และให้ค่า a (ค่าสีแดง) ต่ำ และให้ค่า b (ค่าสีเหลือง) สูง

จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า ตัวอย่างที่มีพีเอช 4.7 ปริมาณนม 30% และ 40% และตัวอย่างที่มีพีเอช 5.0 ปริมาณนม 40% ให้ค่าเฉลี่ยด้านประสาทสัมผัสในทุกๆลักษณะเท่ากัน นำตัวอย่างดังกล่าว ประเมินผลด้วย Ranking Test พบว่า ตัวอย่างที่มีพีเอช 4.7 และปริมาณนม 40% ให้ค่าเฉลี่ยด้านประสาทสัมผัสในทุกๆลักษณะ คือ ลักษณะปรากฏ ลักษณะเนื้อสัมผัส ความหวาน และการยอมรับรวมสูงสุด จึงเลือกตัวอย่างที่มีปริมาณน้ำตาล 15 องศาบริกซ์ พีเอช 4.7 และปริมาณนม 40% ในการพัฒนาในขั้นต่อไป

3.3 การศึกษาพีเอชที่มีผลต่อการแยกชั้นหรือการตกตะกอนของผลิตภัณฑ์

จากการพัฒนาในข้อ 3.2 ได้สูตรที่มีปริมาณน้ำตาล 15 องศาบริกซ์ พีเอช 4.7 และปริมาณนม 40% จะนำมาแปรค่าพีเอชของน้ำเชื่อม เพื่อหาจุดสุดท้ายของพีเอชที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดการแยกชั้นหรือตกตะกอน จากการทดลองพบว่า พีเอชของน้ำเชื่อม ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดการแยกชั้นคือ พีเอช 3.0 โดยมีค่าพีเอชสุดท้ายในผลิตภัณฑ์เท่ากับ 5.75 และค่าความคงตัวของนมเท่ากับ 0.58 การที่เกิดการแยกชั้นหรือตกตะกอน เนื่องจากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพีเอชจนถึงค่าพีเอชหนึ่งทำให้เกิดความไม่สมดุลของอนุภาคเคซีเนท-ฟอสเฟต มีผลทำให้ไตรแคลเซียมฟอสเฟต ซึ่งเป็นสารแขวนลอยที่ยึดติดกับเคซีนโดยแรงทางฟิสิกส์นั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเฟสแขวนลอย (colloidal phase) ไปอยู่ในเฟสสารละลาย (soluble phase) ทำให้โปรตีนตกตะกอนในที่สุด (Dalgleish และ Law, 1988) หรืออีกเหตุผลหนึ่งคือ เคซีนไมเซลล์จะมีประจุเป็นบวกเพิ่มขึ้น(พีเอช ลดลง) ทำให้เกิดแรงผลักซึ่งกันและกัน มีโอกาสปะทะและรวมตัวของเคซีนไมเซลล์ ทำให้โปรตีนตกตะกอนเช่นเดียวกัน (Ingenpass,1980) ส่วนพีเอชของน้ำเชื่อมในช่วง 4.7-3.1 ไม่เกิดการตกตะกอน เนื่องจากนมมีคุณสมบัติการเป็นบัฟเฟอร์ที่ดี โดยเกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญในการเป็นบัฟเฟอร์ เช่น โปรตีน ฟอสเฟต ซิเตรต แลคเตต และก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (Jenness และ Patton, 1959)

ในการประเมินผลด้านประสาทสัมผัส ช่วงพีเอช 4.7-3.1 ซึ่งไม่เกิดการแยกชั้นของผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีการปรับพีเอชของน้ำเชื่อมเท่ากับ 3.1 ให้ค่าเฉลี่ยของลักษณะปรากฏด้านความขุ่นขาว ลักษณะเนื้อสัมผัส ความเปรี้ยว และความชอบรวมสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ($p \leq 0.05$) จึงคัดเลือกตัวอย่างดังกล่าวในการศึกษาขั้นต่อไป

4. <u>การศึกษาชนิดของสารแต่งกลิ่น และปริมาณสีที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์</u>

4.1 การประเมินผลชนิดของสารแต่งกลิ่นที่ใช้ทดสอบ ได้แก่ กลิ่นส้ม กลิ่นมะนาว กลิ่นสับปะรด กลิ่นสตรอเบอรี กลิ่นแบลคเคอเรนท์ และกลิ่นราสพ์เบอรี พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีกลิ่นส้มให้ค่าเฉลี่ยด้านความชอบสูงสุด รองลงมาคือกลิ่นสับปะรด กลิ่นสตรอเบอรี และกลิ่นแบลคเคอเรนท์ จึงคัดเลือกกลิ่นส้มและกลิ่นสับปะรดซึ่งมีความชอบรองลงมาในการศึกษาขั้นต่อไป

4.2 การประเมินผลด้านความชอบต่อกลิ่นส้มและกลิ่นสับปะรดของบริษัทต่างๆ

จากการประเมินผลทางประสาทสัมผัสด้านความชอบ พบว่า กลิ่นส้ม ของแหล่งผลิต A และกลิ่นสับปะรดของแหล่งผลิต E ได้รับคะแนนเฉลี่ยด้านความชอบสูงสุด จึงเลือกกลิ่นส้มและสับปะรดจากบริษัททั้งสองในการศึกษาขั้นต่อไป

4.3 การแปรปริมาณสีที่ใช้ โดยสีส้มจากเบตาแคโรทีน และสีเหลืองจากไรโบฟลาวินที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์

พบว่า ปริมาณสีส้มที่ได้จากเบตาเคโรทีน เข้มข้น 2% และปริมาณสีเหลืองที่จากไรโบฟลาวิน เข้มข้น 2% (เตรียมจากเบตาแคโรทีนและไรโบฟลาวินผง เพื่อสะดวกในการใช้ผสมจึงเตรียมเป็นสารละลาย และเตรียมใหม่ก่อนใช้ทุกครั้ง) ในปริมาณ 0.5 กรัมต่อ 280 ml. ให้ค่าเฉลี่ยด้านความชอบสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับค่าสี คือ ปริมาณสีส้มสูงนั้นจะมีผลค่า L (ความสว่าง) ลดลง ส่วนค่า a (ค่าสีแดง) และ ค่า b (ค่าสีเหลือง) เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเบตาแคโรทีนเป็นรงควัตถุที่ให้สีเหลืองจนถึงสีแดง (Newsome,1989) ดังนั้นปริมาณเบตาแคโรทีนสูง จึงทำให้ค่า a และค่า b เพิ่มขึ้นด้วย

ส่วนปริมาณสีเหลืองที่ได้จากไรโบฟลาวิน ในปริมาณสูงมีผลต่อค่า L (ความสว่าง) และค่า a ลดลง ซึ่งหมายถึง มีค่าสีเขียวเพิ่มขึ้นนั่นเอง ส่วนค่า b (ค่าสีเหลือง) เพิ่มขึ้น เนื่องจากไรโบฟลาวินเป็นวิตามินที่ให้สีเหลืองอมเขียว และให้แสงเรือง (fluorescence) (Wilson Fisher และ Fagua, 1967)

5. การศึกษาผลของการใช้สารกันเสีย และอายุการเก็บของผลิตภัณฑ์

จากตัวอย่างที่ได้รับการยอมรับจากผู้ทดสอบมากดีที่สุดในข้อ 4 คือ ตัวอย่างที่มีปริมาณน้ำตาล 15 องศาบริกซ์ พีเอช 4.7 และปริมาณนม 40 % มาเติมโพแตสเซียมซอร์เบทในปริมาณ 0, 500, 1000 และ 2000 ppm. และเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ในขวดแก้วปิดฝาจีบ ขนาดบรรจุ 280 มิลลิลิตร ที่อุณหภูมิประมาณ 4 ° C วิเคราะห์ติดตามคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทุก 2 วัน ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การประเมินผลด้านจำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมด

จากงานวิจัยพบว่า ปริมาณโพแตสเซียมซอร์เบท 2000 ppm. ทำให้ผลิตภัณฑ์มีอายุการเก็บ 16 วัน การที่ผลิตภัณฑ์เมื่อใช้โพแตสเซียมซอร์เบทเพิ่มขึ้น จะมีอายุการเก็บยาวนานขึ้น เนื่องจากโพแตสเซียมซอร์เบทสามารถยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ที่รอดจากการให้ความร้อนแบบพาสเจอไรส์ เช่น สปอร์ของ *Clostridium* และ สปอร์ของ *Bacillus* โดยจะไปยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ dehydrogenase เนื่องจากเอนไซม์ dehydrogenase เป็น เอนไซม์สำคัญที่ใช้ในกระบวนการ catabolism ของจุลินทรีย์ จึงทำให้สามารถลดการเจริญของจุลินทรีย์ลงได้ (William และ Dennis, 1988) ซึ่งในงานวิจัยนี้จะใช้เกณฑ์ทางจุลินทรีย์ตาม มอก.341-2534 คือ จำนวนจุลินทรีย์ที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ต้องไม่มากกว่า 50,000 โคโลนีต่อมิลลิลิตรของตัวอย่าง

2. การประเมินผลด้านจำนวนยีสต์และรา

พบว่า เมื่อเพิ่มปริมาณโพแตสเซียมซอร์เบทในผลิตภัณฑ์ สามารถลดจำนวนยีสต์และราในผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งมาตรฐานของจำนวนยีสต์และราในผลิตภัณฑ์ไม่มีเกณฑ์แน่นอน แต่เป็นดัชนีบอกถึงสุขลักษณะที่ดีในกระบวนการผลิต คือถ้ามีในปริมาณสูงโอกาสที่ผลิตภัณฑ์จะเกิดการเสื่อมเสียก็มีมากด้วย (Marriot, 1989)

3. การเปลี่ยนแปลงพีเอช

ตามตารางที่ 53 พบว่า ผลิตภัณฑ์โดยรวมมีพีเอชต่ำลง เนื่องจากในผลิตภัณฑ์อาจมีจุลินทรีย์ที่สามารถรอดจากการให้ความร้อนแบบพาสเจอไรส์ ได้แก่ สปอร์ของ *Clostridium* และ สปอร์ของ *Bacillus* ซึ่งสามารถผลิตกรดแลคติก และกรดบิวทิริก ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความเป็นกรดสูงขึ้นเล็กน้อย (William และ Dennis, 1988) โดยเมื่อใช้ปริมาณโพแตสเซียมซอร์เบทในผลิตภัณฑ์สูงกว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพีเอชน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีไม่ใช้โพแตสเซียมซอร์เบทหรือใช้ในปริมาณน้อยกว่า ซึ่งพีเอชของผลิตภัณฑ์โดยรวม (5.74-5.88) ยังคงอยู่ในช่วงที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความคงตัวหรือไม่เกิดการแยกชั้นของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากโพแตสเซียมซอร์เบทสามารถยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ดังกล่าว โดยจะไปยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ dehydrogenase ทำให้ลดการ

เจริญเติบโตของจุลินทรีย์ลง มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพีเอชของผลิตภัณฑ์ลดลงด้วย (William และ Dennis, 1988)

4. ปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

เมื่อวัดปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในขวด พบว่า ปริมาตรก๊าซลดลงจาก 1.9-1.2 Vol.CO_2 เนื่องจากเครื่องปิดฝาจีบที่ใช้ในงานวิจัยนี้ มีข้อจำกัดในการปิดผนึก ทำให้การปิดผนึกที่ได้หลวมเกินไป ส่งผลให้ปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์รั่วไหลและลดลงจนถึงระดับหนึ่งที่ฝาจีบสามารถเก็บก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไว้ได้ จึงทำให้ปริมาตรก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายได้ในผลิตภัณฑ์ไม่มีความแตกต่างกัน

5. การประเมินค่าสีของผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการเก็บ 16 วัน

จากการวัดค่าสีด้วยเครื่องChroma meter พบว่า ผลิตภัณฑ์กลิ่นส้มและกลิ่นสับปะรด มีค่าสีก่อนและหลังการเก็บ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($p \leq 0.05$) โดยค่า a (ค่าสีแดง) และ ค่า b (ค่าสีเหลือง) ของผลิตภัณฑ์กลิ่นส้มมีค่าลดลง ส่วนค่า L (ค่าความสว่าง) มีค่าสูงขึ้น เนื่องจากเบตาแคโรทีนสามารถทำปฏิกิริยากับออกซิเจนและมีแสงช่วยเร่งการเกิดปฏิกิริยา oxidation ซึ่งออกซิเจนจะจับกับคอนจูเกชั่น(conjugation)ของพันธะคู่ของ carotenoids เกิดเป็นส่วนประกอบสีน้ำตาลของไฮโดรเปอร์ออกไซด์(hydroperoxide) สารประกอบคาร์บอนิล สารประกอบmalodorous และสารที่ระเหยได้อื่นๆ ทำให้ความคงตัวของ carotenoids ลดลง ส่งผลให้สีส้มแดงลดลงด้วย (Chou and Bree, 1972) ,(Newsome, 1989)

ส่วนผลิตภัณฑ์กลิ่นสับปะรด จะมีค่า b (ค่าสีเหลือง) ลดลง ส่วนค่า L (ค่าความสว่าง) และค่า a (ค่าสีแดง) สูงขึ้น เนื่องจากผลิตภัณฑ์จะบรรจุในขวดแก้วใส ทำให้มีโอกาสที่แสงจะเปลี่ยนไรโบฟลาวินไปเป็นสารลูมิฟลาวินซึ่งมีผลให้สีเหลืองลดลงได้ (Charley, 1982)

6. การประเมินผลด้านประสาทสัมผัส

ด้านความคงตัว พบว่า ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่เก็บเป็นเวลา 12 วัน ในทุกๆปริมาณโพแตสเซียมซอร์เบทที่ใช้ จะให้ค่าความคงตัวสูงสุด เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว พีเอชของผลิตภัณฑ์มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย (จากตารางที่ 53) และอยู่ในช่วงที่อนุภาคเคซีนยังคงสามารถรักษาสมดุลเคซิเนท-ฟอสเฟทไว้ได้ จึงทำให้ไม่เกิดการแยกชั้นหรือตกตะกอนของผลิตภัณฑ์ (Dalgleish และ Law, 1988)

ด้านกลิ่นรส พบว่า ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ใช้โพแตสเซียมซอร์เบท จะเกิดกลิ่นรสที่ผิดปกติเร็วกว่าตัวอย่างที่ใช้โพแตสเซียมซอร์เบท โดยตัวอย่างที่ไม่ใช้โพแตสเซียมซอร์เบท และใช้โพแตสเซียมซอร์เบท 1000 ppm.จะเกิดกลิ่นรสผิดปกติเมื่อมีอายุการเก็บมากกว่า 12 วัน ซึ่งกลิ่นรสที่

ผู้ทดสอบรับรสได้คือรสขม เนื่องจากจุลินทรีย์ที่สามารถรอดจากการให้ความร้อนแบบพาสเจอไรส์ได้แก่ สปอร์ของ *Clostridium* และสปอร์ของ *Bacillus* ซึ่งสามารถย่อยโปรตีนในนม เกิดเป็นเปปไทด์หลายชนิด มีผลทำให้เกิดกลิ่นรสขมในผลิตภัณฑ์ โดยการย่อยดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อเก็บผลิตภัณฑ์ไว้ที่อุณหภูมิต่ำ (William และ Dennis, 1988)

จากการประเมินผลด้านประสาทสัมผัสพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการเก็บมากกว่า 12 วัน จะเกิดกลิ่นรสผิดปกติ จากการประเมินผลดังกล่าวสามารถนำมาใช้คัดเลือกปริมาณสารกันเสียที่ใช้ในผลิตภัณฑ์โดยพิจารณาควบคู่กับผลทางจุลินทรีย์ พบว่า ปริมาณโพแตสเซียมซอร์เบท 1000 ppm. เพียงพอที่จะรักษาผลิตภัณฑ์ให้มีจุลินทรีย์อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานจุลินทรีย์ตาม มอก.341-2534 และยังคงรักษาลักษณะปรากฏรวมทั้งกลิ่นรสที่ดีของผลิตภัณฑ์ไว้ด้วย แสดงดังรูปที่ 9

รูปที่ 9 เครื่องดื่มอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เสริมนมขาดมันเนย

6. <u>การศึกษาปริมาณสารอาหารในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เสริมนมขาดมันเนย เปรียบเทียบกับเครื่องดื่มอัดก๊าซโดยทั่วไป</u>

การคำนวณคุณค่าทางโภชนาการหรือสารอาหารจากผลิตภัณฑ์ที่ได้ พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เสริมนมขาดมันเนยให้พลังงานใกล้เคียงกับน้ำอัดลม แต่ได้คุณค่าทางโภชนาการมากกว่าน้ำอัดลมและได้โปรตีน แคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก ไทอะมีน ไรโบฟลาวิน และไนอะซีน จากนมขาดมัยเนยที่เสริมเข้าไป (Wilson Fisher และ Fagua, 1967) และได้สารอาหารเบตาแคโรทีน และ ไรโบฟลาวินจากการแต่งสีในผลิตภัณฑ์

จากการจำแนกเกณฑ์คุณค่าทางโภชนาการของสารอาหารแต่ละชนิด ในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มอัดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เสริมนมขาดมันเนย พบว่า ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นแหล่งของสารอาหารที่ดีเลิศ (excellent) ของ แคลเซียม ฟอสฟอรัส เบตาแคโรทีน ไรโบฟลาวิน ไนอะซีน โดยเกณฑ์ที่ดีเลิศ (excellent) หมายถึง ปริมาณสารอาหารที่ได้รับมากกว่า 10 % ของปริมาณสารอาหารที่ต้องการต่อวัน โดยจะต้องไม่เกิน 100 Kcal. ส่วนสารอาหารที่ได้รับและอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (fair) ถึงเกณฑ์ดี (good) คือ โปรตีน ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวหมายถึง ปริมาณสารอาหารที่ได้รับมากกว่า 10 % ของปริมาณสารอาหารที่ต้องการต่อวัน โดยจะต้องไม่เกิน 1qt.(946 ml.) และ 200 Kcal.ตามลำดับ ส่วนสารอาหารที่จัดว่ามีน้อย (poor) คือ เหล็ก และไทอะมีน เกณฑ์ดังกล่าว หมายถึง ปริมาณสารอาหารที่ได้รับน้อยกว่า 10 % ของปริมาณสารอาหารที่ต้องการต่อวัน โดยจะต้องไม่เกิน 1qt.(946 ml.) (National Research Council, 1968) การจำแนกเกณฑ์เกณฑ์คุณค่าทางโภชนาการ ดังกล่าวจะใช้เกณฑ์ความต้องการสารอาหารต่อวันในเด็ก (อายุ 10-12 ปี) และผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ (National Research Council, 1968)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย